

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet hrvatskih studija

Borongajska cesta 83d, 10000 Zagreb
OIB 99454315441
Tel. 01 / 24 57 600
URL: fhs.unizg.hr
E-pošta: dekanov.ured@fhs.hr

Na temelju članka 4. stavka 5. retka 4. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 2/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15 i 131/17), točke VII. stavka 6. Odluke o osnivanju Fakulteta hrvatskih studija od 10. prosinca 2019., članaka 29. i 46. Statuta Fakulteta hrvatskih studija, na prijedlog doc. dr. sc. Vladimira Šumanovića od 27. siječnja 2022. i 64. sjednice Dekanskoga kolegija od 30. siječnja 2022., Fakultetsko vijeće Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu na 36. sjednici održanoj od 31. siječnja do 2. veljače 2022. pod točkom 3.1. dnevnoga reda jednoglasno je donijelo

O D L U K U

- I.** Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu organizirat će II. znanstveni skup s međunarodnim sudjelovanjem pod nazivom: „Važnost europskoga sjećanja za europsku budućnost: Komunistički zločini“, koji će se održati na Fakultetu hrvatskih studija 22. lipnja 2022.
- II.** Znanstveni skup se priređuje zbog civilizacijske potrebe suočavanja bivših komunističkih zemalja s totalitarnom prošlošću.
- III.** U Organizacijski odbor znanstvenoga skupa imenuju se:
 1. doc. dr. sc. Vladimir Šumanović, predsjednik
 2. doc. dr. sc. Vlatka Vukelić, članica, i
 3. Danijel Jurković, mag. hist., član.

O b r a z l o ž e n j e

Komunistička ideologija provedena je već tijekom Drugoga svjetskoga rata na područjima koje su prostorno nadzirale postrojbe Narodno-oslobodilačke vojske Jugoslavije (NOVJ), odnosno partizanske snage. Iako još bez režimskih naznaka, zbog nedostatka upravnoga nadzora nad širim područjem, ovaj je sustav u sklopu vojnih postrojbi i u uvjetima općega rata, započeo provoditi sustavnu i masovnu represiju nad osobama koje su s komunističkoga motrišta označene „narodnim neprijateljima i ratnim zločincima“. Tako se prvi masovni zločini partizanskih snaga počinjeni (barem deklarativno) u ime komunističke ideologije bilježe još tijekom ratnih godina, odnosno od 1941.–1945. Naknadno, ali i nastavno na takvu metodologiju obračuna s neistomišljenicima, u „narodne neprijatelje i ratne zločince“ ubrajane su i osobe koje su u ratu bile vojni, politički ili službenički pripadnici različitih struktura suprotstavljenih komunizmu i njegovu partizanskomu pokretu. Tako je ukupno golemi broj osoba (tzv. običnih građana) prema različitim mjerilima (svjetonazor, imovinsko stanje politički stajališta, religioznost itd.) bio trajno nepoželjan komunističkomu poretku, što je dovodilo do otvorene manifestacije sile i počinjenja zločina.

U završnom ratnom razdoblju započela je sustavna i masovna represija, jer je tada Komunistička partija Jugoslavije dovršavala revolucionarni proces preuzimanja vlasti, za koji se pripremala tijekom cijeloga rata. No, u hrvatskoj historiografiji postoji još niz nerazjašnjenih komunističkih zločinačkih epizoda i iz samoga ratnoga razdoblja.

Tijela „nove“ komunističke vlasti tijekom cijeloga rata sudjelovala su u prikupljanju podataka te u stvaranju krajnje ideologiziranoga ozračja za „konačni obračun s ratnim zločincima i narodnim neprijateljima“.

Radi toga je u svibnju 1944. osnovana sigurnosna služba Komunističke partije Jugoslavije pod imenom Odjeljenje zaštite naroda – OZN-a, a u kolovozu 1944. i Korpus narodne obrane Jugoslavije (KNOJ) kao specijalna postrojba od 120.000 najodanijih partijskih vojnika, kojima je glavna zadaća bila organizirati i provoditi u represiju te čuvati komunistički režim. Osim toga, komunistička ideologija i praksa smatrali su kako se stečevine komunističke revolucije ne mogu očuvati bez „diktature proletarijata“ koja je – prema Lenjinu – određena kao „najžešći i najnemilosrdniji rat nove klase protiv moćnijega neprijatelja.“

Na temelju naznačenih činjenica moguće je razumijevati sustavnost, goleme razmjere i sveobuhvatnost represije koju je potkraj rata i u poraću provodio jugoslavenski komunistički poredak. Obračunavalo se ne samo s nepoželjnim osobama nego i s institucijama, svjetonazorima, vrijednostima i simbolima. Najteži oblik represije bila su sustavna masovna pogubljenja bez vođenja ikakvih sudskih procesa, a vrlo često i bez ikakve skupne ili pojedinačne evidencije.

Zbog niza povijesnih okolnosti, posebno su teško stradali Hrvati. Jedna od nepovoljnih okolnosti za Hrvate bilo je nepripremljeno i kaotično povlačenje – približno pola milijuna hrvatskih civila i približno 200.000 hrvatskih vojnika – u smjeru sjeverozapada, tj. preko Slovenije prema Austriji.

Posebnu je vrstu sustavnih masovnih pogubljenja – uglavnom bez ikakvih suđenja ili uz ubrzana skupna suđenja pred prijekim revolucionarnim sudovima – jugoslavenski režim izvršio nakon zauzimanja („oslobođenja“) pojedinih područja, naselja i gradova. I većinu takvih pogubljenja provodila je OZN-a prema popisima koji su bili ranije prikupljeni i dopunjavani nakon osvajanja pojedinih mjesta.

O navedenim masovnim zločinima najkonkretnije svjedoče prikrivena stratišta i grobišta koja su do 1990. bila najstrože čuvana tajna jugoslavenskoga komunističkoga poretka, a nakon 1990. službena državna povjerenstva su do 2012. na teritorijima dijela novonastalih država evidentirala ukupno približno 1.700 masovnih prikrivenih stratišta i grobišta: u Sloveniji 591, u Hrvatskoj 843, u Srbiji 180 te u Bosni i Hercegovini 91. U dijelu država nastalih raspadom Jugoslavije (Crna Gora, Kosovo, Makedonija) ta tema službeno još nije ni otvorena.

Međutim, zbog tranzicijskih razloga u spomenutim državama koje su dio tih zločina istražile, uglavnom su obustavljena ili znatno usporena daljnja istraživanja (u Hrvatskoj 2000., u Sloveniji 2009.) te je stoga izostalo suočavanje s tim zastrašujućim zločinima i drugom zločinačkom represijom jugoslavenskoga komunističkoga režima, iako na to suočavanje Hrvatsku i Sloveniju obvezuju dokumenti koji su pravna stečevina Europske unije, a sukladno tomu Hrvatski sabor je u lipnju 2006. usvojio i odgovarajuću Deklaraciju koja je ostala mrtvo slovo na papiru.

Znanstvena djelatnost temeljna je djelatnost Fakulteta hrvatskih studija koja, kao posebne vidove djelatnosti, između ostaloga, obuhvaća znanstveno istraživanje, znanstveni dijalog, formiranje znanstvenoga pomlatka i razvijanje međuinstitucijske i međunarodne znanstvene

suradnje. Na Fakultetu hrvatskih studija pri kraju predsjedanja Republike Hrvatske Vijećem Europske unije u prigodi 75. obljetnice Bleiburške tragedije i hrvatskih križnih puteva te civilizacijske potrebe suočavanja s prošlošću 19. lipnja 2020. održan je znanstveni skup „Važnost europskoga sjećanja za europsku budućnost: komunistički poratni zločini“. U međuvremenu su povjesničari otkrili brojne nove podatke vezane uz komunističke zločine. Stoga je zaključeno kako postoji potreba za održavanjem skupa takve tematike, u smislu širenja i strukovne popularizacije historiografskih spoznaja kao i obuhvata razdoblja, da se ne bavi samo poratnim zločinima, nego da uključi i zločine počinjenje tijekom drugoga svjetskoga rata.

Na taj način pripadnici hrvatske akademske zajednice, osobito povjesničari pridonosit će suočavanju sa zločinačkom komunističkom prošlošću, na što obvezuju europsko humanističko civilizacijsko nasljeđe te odgovarajući dokumenti Hrvatskoga sabora, Vijeća Europe i Europske unije:

- Deklaracija Sabora Republike Hrvatske o osudi političkoga procesa i presude kardinalu dr. Alojziju Stepincu od 14. veljače 1992. (Narodne novine, br. 9/92) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1992_02_9_140.html
- Deklaracija Sabora Republike Hrvatske o osudi uhićenja i umorstva Andrije Hebranga (Narodne novine, br. 9/92) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1992_02_9_141.html
- Rezolucija 1096 Parlamentarne skupština Vijeća Europe o uklanjanju naslijeđa bivših komunističkih totalitarnih sustava od 27. lipnja 1996. <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16507&lang=en>
- Rezolucija Europskoga parlamenta o šezdesetoj obljetnici završetka Drugoga svjetskoga rata 8. svibnja 1945., od 12. svibnja 2005. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52005IP0180&from=EN>
- Rezolucija 1481 Parlamentarne skupštine Vijeća Europe o međunarodnoj osudi zločina totalitarnih komunističkih poredaka od 25. siječnja 2006. <http://assembly.coe.int/nw/xml/xref/xref-xml2html-en.asp?fileid=17403&lang=en#>
- Deklaracija Hrvatskoga sabora o osudi zločina počinjenih tijekom totalitarnoga komunističkoga poretka u Hrvatskoj 1945. – 1990. godine od 30. lipnja 2006. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_07_76_1786.html
- Rezolucija Europskoga parlamenta o europskoj savjesti i totalitarizmu od 2. travnja 2009. <https://min-kulture.gov.hr/vijesti-8/rezolucija-europskog-parlamenta-o-europskoj-savjesti-i-totalitarizmu/13538>
- Izvješće Europske komisije o spomenu na zločine koje su počinili totalitarni režimi u Europi od 22. prosinca 2010. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52010DC0783>
- Zakon o pronalaženju, obilježavanju i održavanja grobova žrtava komunističkih zločina nakon Drugoga svjetskoga rata (Narodne novine, broj 31/11), https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_03_31_677.html
- Rezolucija Europskoga parlamenta od 19. rujna 2019. o važnosti sjećanja za budućnost Europe (2019/2819(RSP) https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0021_HR.html

- Dan spomena na hrvatske žrtve u borbi za slobodu i nezavisnost i Europski dan sjećanja na žrtve totalitarnih i autoritarnih režima – nacizma, fašizma i komunizma prema Zakonu o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u Republici Hrvatskoj (Narodne novine, br. 110/19), https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_11_110_2212.html

S obzirom na postojeće institucijske kapacitete visokoga učilišta, financijski izdatci uključuju planiranu okrnepu za sudionike.

Zbog svega navedenoga, odlučeno je kao u izrjeci.

U Zagrebu 2. veljače 2022.

Klasa: 640-01/22-2/0002

Ur. broj: 380-1/1-22-006

dekan

izv. prof. dr. sc. Ivo Džinić

Dostaviti:

1. Imenovani
2. Prodekan za znanost
3. Služba za znanost i projekte
4. Nastavnici
5. Pismohrana